

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל
בנשיאות בנש"ק טורינו והבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק הטלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש הטלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 634

משכיל לדוד

פרשת בראשית

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

הגאווה והקנאה שורש כל חטאת

"ויהי מקץ ימים ויבא קיץ מפרי האדמה מנחה לה'. והביל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קיץ ואל מנחתו לא שעו ויחר לקיץ מאד ויפלו פניו". (בראשית ד. ג-ה)

וכבר אמרו רבותינו במדרש (בר"ר כב, ה) כי קין הביא את מנחתו מהפירות הגרועים שלו, ואילו הבל הביא את מנחתו מהביכורים ומהמובחרים ביותר שבפירותיו.

ויש לשאול. הרי קין ראה בבירור שה' פונה אל מנחתו של הבל, כיון שהוא הביא מהמובחרים, ואל מנחתו שלו ה' לא פונה כלל. ואם כן, לכאורה קין היה צריך לעמוד מיד על טעותו ולהביא מיד מנחה חדשה לפני ה' מפירותיו המובחרים, שאז בודאי היה מקבל הקב"ה את מנחתו מידו בשמחה. ואילו קין, במקום לתקן את מעשיו עוד כעס ושמר טינה לאחיו, עד שהגיע לידי מעשה נתעב ביותר וקם עליו להורגו בשדה.

ונראה לתרץ בזה, בהקדם ענין אחד. חז"ל אומרים (סנהדרין קב). על ירבעם בן נבט, שתפסו הקב"ה בבגדו ואמר לו; חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. שאל ירבעם; מי בראש? אמר לו הקב"ה; בן ישי בראש. אם כך אמר ירבעם, איני חפץ לשוב בתשובה. עד כאן דברי הגמרא.

וקשה מאד. הן ירבעם בן נבט היה חוטא ומחטיא את הרבים, ולא היה לו שום סיכוי לשוב בתשובה וששתשובתו תתקבל. ולמרות הכל הקב"ה פנה אליו ובקש ממנו לשוב מדרכיו הרעים, והוא יטייל עמו יחד בגן עדן. וכי יש דבר חשוב וגדול מזה, בו יוכל לשוב בתשובה וה' יטייל עמו בגן עדן.

אלא, שעם כל זה ירבעם לא הסכים. מפני שאמר לו הקב"ה שכן ישי יהיה בראש. וכי מה איכפת לו לירבעם מי יהיה בראש, העיקר שיטייל עם ה' בגן עדן ותשובתו תתקבל. אלא הענין הוא, שירבעם לא היה מסוגל לבטל את עצמו בפני ה', ולבטל מלכותו מפני דוד המלך. שכן הוא לא היה יכול ולא הסכים לוותר על גאוותו וכבודו האישי.

כן היה הדבר אצל קין. שלשת המידות הרעות; קנאה, שנאה וגאווה היו טבועים בו. ולכן גם כאשר הבין בידיעתו הרוחנית שעליו להביא מנחה לפני ה', להודות על הטובות שגמל עמו, הביא את המנחה מפירותיו הפחותים והגרועים. והסיבה לכך, שמצד אחד הוא ידע את האמת שהכל בא לו מאיתו יתברך, ומצד שני היה קשה לו להכיר באמיתות הדבר הזה. משום שאם יכיר עד שיתאמת אצלו ענין ה', הוא צריך להתבטל בפני ה', וזה היה קשה לקין.

לכן גם כאשר הבל אחיו הביא מן המובחרים, וה' פנה אליו ואל מנחתו, עדיין לא למד קין ממעשיו ונשאר ברשעותו. שכן לקין היה קשה ללמוד מאחיו הצעיר ממנו, שזה עתה למד ממעשיו להביא מנחה גם הוא.

כמו כן, גם כאשר הקב"ה אמר לקין "אם תטיב שאת", היינו אם תטיב את עצמך להכניע וללמוד מאחריך הצעיר ממך, כפי שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קיט, צט) "מכל מלמדי השכלתי" - תתנשא ותהיה לאדם גדול, גם אז היה קשה לקין לוותר על גאוותו ולבטל את עצמו וללמוד מאחיו, ולתקן את מעשיו ולהביא מנחה חדשה מפירותיו המובחרים. השורש לכל זה, מפני שקין לא רצה להפריד את הרע מהטוב. היה קשה לו לוותר על גאוותו וכבודו האישי. שכאשר שורש החטא מושרש באדם, בפרט כאשר מדובר במידת הגאווה או הקנאה והשנאה, קשה לאדם להתנער ממידות מגונות אלו. ואף כאשר יחליט לעשות מעשים טובים, הגאווה והקנאה ימשיכו להיות מעורבים במעשיו הטובים, ורק בעמל רב יכול האדם להפטר מהם.

והנה, ה' ידע שלקין יהיה קשה להיפרד ממידותיו הרעות, לכן בא והציע לו את עזרתו. בבחינת לולי הקב"ה עוזרו לאדם - אינו יכול לו ליצר הרע.

ואמנם. אם קין היה עוסק בתורה שנקראת טוב, כמו שנאמר (משלי ד, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו", וכפי שאמר לו הקב"ה "אם תטיב שאת", תעסוק בתורה שנקראת טוב, בודאי יכל להפריד את הרע מן הטוב, ולעשות את מעשיו בשלימות. וכשהיה מביא מנחה לה', היה מביא מפירותיו המובחרים ביותר, והקב"ה היה מקבל את מנחתו מידו. וכי אז קין לא היה מקנא בהבל אחיו, ובודאי שלא היה קם עליו להורגו, ושניהם היו שמחים וחיים באהבה ואחוה.

כשנתבונן בדברים אלו, נוכל ללמוד מוסר השכל עצום. עד כמה מוטל על האדם להתרחק ולהזהר ממידות מגונות, ובפרט ממידות הגאווה והקנאה. שעל ידי מידות מגונות אלו, עלול האדם להביא חורבן גדול על עצמו ועל העולם כולו. שהרי קין שנשאר ברשעותו, סופו שגררוהו מדות מגונות אלו לידי רציחה, והאדמה נתקללה בגללו, ויצא ממנו דור המבול, ונחרב העולם.

כל זאת משום שקין היה בעל גאווה ובעל קנאה באחיו, ותמיד חשב שהוא בעל הבית של כל האדמות וכל העולם קניו לו, מלשון קניתי איש. עד שהגיע למצב של כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ועד כדי כך, שאמר להבל שאין לו רשות לדרוך על האדמה, בעולם, כי כל האדמות הם שלו. אבל אם קין היה רואה באדמה את הענין שמן העפר הוא בא ואל העפר ישוב וסופו למות, לא היה בא לידי גאווה, כי הגאווה שייכת רק להקב"ה, כמו שנאמר (תהילים צג, א) "ה' מלך גאות לבש".

וכדברים הללו רואים גם היום בעוונות הרבים. אדם בא לבית המדרש ללמוד תורה, או לבית הכנסת להתפלל, והוא מתחיל לחשוב על דברים אחרים שאינם שייכים כלל לתפילה או ללימוד התורה. הרי שבזה הוא מכניס את הרע לתוך הטוב, ובהוא פותח לעצמו פתח של חטאת רובץ, ומן המצוה שבא לעשות הוא נמשך לדברים רעים. לכן על האדם להזהר להבדיל תמיד את הרע מן הטוב, ולעשות רק מעשים טובים בשלימות.

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ««

פרשת בראשית כ"ז תשרי תשע"ג

ירושלים	תל אביב	באר שבע	הדלקת נרות
16:35	16:50	16:52	הדלקת נרות
17:45	17:47	17:47	מוצאי שבת
18:26	18:21	18:24	רבינו תם

הילולא דצדיקא

רבי שאול ענתבי	א. רבי דוד ומושה
כח. רבי אברהם אבינו, אב"ד אלכסנדריה	ב. האדמו"ר מסערטוויניץ, בעל המקור ברוך
כט. שמעון הצדיק	ג. רבי יוסף בוסקילה, רבה של בית שמש
ל. רבי צבי הירש חיות, המהר"ן חיות	ג. רבי יצחק ב"ר חיים מולוז'ין

אמרי חכמים

ה'מעשה' שהיה

מִן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הַגֵּה"צ רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, היה עושה את דרכו מידי שבת לבית אמו הקשישה שהתגוררה ברחוב בעל שם טוב שבבני ברק. מרחק מאות מטרים מביתו. ביקור קבוע אחת לשבוע. ידעה האם את נפש בנה עוד מהזיכרון הרחוק של עשרות שנים, כל עיתותיו קודש ללמוד התורה, הבינה שהקדשת הזמן הזה לביקור הוא מסירות עבוד כיבוד אם.

והנה שבוע אחד, בסתם יום שלישי בשבוע, הופתעה האם לראות את בנה מופיע בביתה, ביקור נוסף שלא מן המניין. הופתעה, שכן שינוי מסדריו הקבועים הם כשינוי גלגל חמה ממסלולה. כל כך תמחה האם, שאף נימה של דאגה לחלחלה אליה, מי יודע מה מסתתר מאחורי שינוי זה, 'מה קרה?' שאלה בדאגה מהולה בסקרנות...

ראש הישיבה נאלץ להסביר; 'אדרבא', אמר, 'השאלה היתה צריכה שתישאל להיפך, מדוע עד עתה לא הוספת ביקור על ביקור? שאלה שראויה שתישאל דווקא עליו, הן מרגלא בפומיה שכיבוד אב ואם הוא יסוד התורה, היות שמויסד הוא על מידת הכרת הטוב. וכך היה מכה ראש הישיבה זצ"ל על קדקודם של בני המצווה שהיו באים אליו להתברך ולקבל הדרכה; "הקפידו על כיבוד אב ואם שהוא הכרת טובה ומידה זו יסוד התורה". אלא מאי, סיבה אחרת ישנה שמנעה ממני לבוא יותר; סכנה רובצת בדרכים, כל הדרכים בחזקת סכנה. ומה סכנה היא זו? פגעי הראיה, אוי! אוי! איש בא בימים, בזמנים שיצרו של אדם תש כוחו, אבל הסכנה עוד מאיימת. היכן?! לא בתל אביב או במטרופולין אחר אלא בבני ברק, מרחק מספר רחובות מביתו. סכנה זו מונעת ממנו להוסיף עוד ביקור, על אף שזו משאת נפשו.

ועתה, מה קרה אפוא? מה ארע שהסכנה חלפה?

חומת מגן הקיפה את ראש הישיבה מפגעיו של הרחוב.

חומה זו, לא לבנים לה ולא ברזל היא עשויה, שם רפואי לה: "ק-ט-ר-ק-ט". נקודה זו שמרשתת את מרחב גלגל העין, שומרת ומגינה היא על מראה העין. משחלפה הסכנה, נפתחו הדרכים לבית האמא והמצווה של כיבוד אב ואם יכולה שתתקיים בביקור נוסף...

מששמעה האם את סיבת המניעה ואת סיבת החיוב, הוצפה בשביעות רצון וצפנו ועלו בה זכרונות ימים ראשונים. היא סיפרה לנכדיה, בנים לבתה ולחתנה הרב שמואל הכהן רוזובסקי מירושלים: אספר לכם מעשה שארע עם בני עוד בהיותו נער צעיר בעיירתנו וואלוז'ין. יום אחד נזעקתי לישיבה, הבן - אמרו - פצו. רצתי, נודע לי שבדרך ישיבה, בנסיעה ברכבת, נטפלה אליו נכרית והוא נחרד, לא מצא מנוס רק לקפוץ מחלון הקרון. קפץ ונשברו עצמותיו, היה עליו לשכב זמן רב עד שנתאחו שבריו. הא לכם מסירות נפש על קדושה...

מעשה זה שסופר על ידי המגיד מישרים רבי שלמה לוינשטיין שליט"א, הוליד עוד מעשייה מוסרית מופלאה:

יום אחד תחת אחד השיחים - שאלתי את מן ראש הישיבה זצ"ל, אודות המעשה עם הביקור הנוסף בבית האם והקטרקט, האם אכן היה המעשה כפי המסופר? הוא פטרני במענה "אינני זוכר". מיד הבנתי שאישור העובדה כאן, שכן מה מקום יש ל"אינני זוכר". אבל הוסיף ואמר, "זאת אומר לך, שהניתוח של הסרת הקטרקט גרם לי נזק רב... נזק?! תהיתי בקול..."

אכן, השיב ראש הישיבה, קודם לניתוח יכולתי ללכת ברחוב בבטחה שלא יגיעני מראה אסור...

מדוע אפוא הסכים ראש הישיבה לניתוח?!

חיך ראש הישיבה חיוך כבוש. אה, כשהנך הולך ברחוב ואינך רואה כלל, מן המוכרח שיבואו נגדך אנשים, מכרים מכבר, הם נדים לשלום ואינך מתייחס, שכן אינך רואה, והם הרי לא יודעים שאינני רואה. הרי הם יכולים להיפגע. לפגוע באחרים, זאת אינני יכול להרשות לעצמי, גם אם הדבר נוח לי כמגן מפני נזקי ראיה...

הסיפור עוד לא תם.

לאחר שקיבלתי "אישור" לעובדה עם הביקור הנוסף, הוספתי ושאלתי; הסיפור אודות הקפיצה מהרכבת היה?

זה - ענה ראש הישיבה - לא היה, פשוט לא היה!!

נו, סברתי, הפסדנו סיפור רב לקח. אך ביודעי כי דרכיהם של צדיקים להסתיר מעשייהם, ערכתי ניסיון מחוכם נוסף. אמרתי, כמגיד שיחות אהוב עלי לסיים את השיחה במעשה שהיה, שכן הדבר חותם את השיחה באמרת לקח רבת רושם שנותרת לאורך זמן. האם - שאלתי מותר לי לספר לשם כך סיפור שלא היה, אלא משל היה?...

לא, השיב ראש הישיבה, לא משיגים 'חיזוק' בעזרת שקר.

והאם - הרהבתי ושאלתי - אוכל לסיים במעשה עם 'הרכבת'?

כן, השיב ראש הישיבה להפתעת:

לימים הוצאתי לאור את ההגדה של פסח "מתוק האור" והכללתי את הסיפור עם הרכבת. בפסח הגעתי להקביל את פני רבי, ראש הישיבה, כבר הייתי רגיל להארת הפנים הכובשת ולמחמאות המאליפות אודות הספרים. גם הפעם קידמני ראש הישיבה עם דברי שבח על הספר אך הוסיף ואמר: "הדפסת סיפור שלא היה, הסיפור עם הרכבת - פשוט לא היה". חרץ את דבריו. למוד מההכחשה הקודמת שתקתי. ואז הוסיף ראש הישיבה: "תבין, בוואלוז'ין לא היתה רכבת, לא היתה רכבת באיזור ההוא"...

באותו רגע הבנתי, רכבת לא היתה, הסיפור אכן לא היה ברכבת, אלא בסוס ועגלה...

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

גורם צער ונזק

אסור לומר על אדם שאין לו מעלות, כגון שאינו חכם, גיבור או עשיר, כיון שבדברים אלו יכול להיגרם לו נזק או צער. וכן האומר על תלמיד חכם שאינו חכם גדול כ"כ בתורה, או האומר על אומן שאינו בקי כ"כ באומנותו, גם כן לשון הרע גמור הוא, כיון שגורם לו צער ונזק בכך.

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "כה אמר הא-ל ה' ברא השמים ונוטיהם". (ישעיה מב)

הקשר לפרשה: נבואת ישעיה מזכירה את בריאת השמים והארץ וכל אשר בה, כפי שמתואר בהרחבה בפרשת בראשית.

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

ההמשכיות בעבודת הקודש מבלי הפסק ומעצור, היא הכרח גמור בעבודת ה' יתברך. זאת למדנו גם מאדם הראשון אשר היה יציר כפיו של הקב"ה, והגיע לדרגות נשגבות ועצומות. ואמרו חז"ל (ספר אבותינו כ"ב) שהיה מטייל בגן עדן כאחד ממלאכי השרת, והיה עוסק בתורה עם הקב"ה, שנאמר (בראשית ב' ט"ו) "וינחה בגן עדן לעבדה ולשמרה". מהו לעובדה ולשמרה? לעסוק בדברי תורה ולשמור את דרך עץ החיים.

וכל כך היה קדוש וטהור עד שטעו בו הבריות וחשבוהו לאלוה, ובאו להשתחוות לפניו. אמר להם- מה אתם באים להשתחוות לי?! בואו אני ואתם ונלך ונמליך עלינו מי שבראנו. הלך אדם עצמו והמליך את הקב"ה ראשון, וענו כולם אחריו ואמרו "ה' מלך גאות לבש".

ואם כל כך גדלה מעלתו וקדושתו של אדם הראשון, הרי יש להתבונן ולשאול היאך הרהיב עוזו בנפשו לעבור על רצון ה' ולהפר מצוותו ולאכול

למנף את רצף העליה הרוחנית

מעץ הדעת, ובגין זה הביא חורבן כה נורא על הבריאה כולה. מדוע לא יכול היה לעצור בנפשו ולא היה בכוחו להתגבר על יצרו הרע?

התשובה היא, מפני שהפסיק את רצף עלייתו הרוחנית ואת המשך לימודו. לו היה אדם הראשון ממשיך את עסק התורה שלמד עם הקב"ה בגן עדן גם בהיותו בביתו, ולא היה עוצר - הרי וודאי שיצר הרע לא יכול היה לו. אך כשבא האדם אל ביתו לאחר הלימוד בגן עדן, ותיכף ישב לנהל שיחה סתמית עם אשתו חווה, ובכך קטע את המשך לימודו - מיד מצא לו השטן הזדמנות נאותה לפתותו ולהכניעו לעבירה. וכבר אמרו חז"ל (אבות ג' ט') המפסיק ממשנתו... הרי זה מתחייב בנפשו. מפני שכשאין המשכיות, והרצף בתלמוד תורה נפסק - הרי שאין תועלת בתורה הזו והיא יורדת כל כולה לטמיון.

לכן פרשה זו נקראת דווקא לאחר הימים הנוראים כדי ללמד לאדם שאסור לו להפסיק מעלייתו הרוחנית שזכה לה בימים הקדושים הללו. ואל לו לעצור, אלא תיכף לאחר יום הכיפורים יסיף עוד קדושה ועוד טהרה בנפשו ויתחזק ביתר שאת וביתר עוז בעסק התורה הקדושה ובקיום המצוות. כי אם יתעצל ויאמר - אמתין מעט ואעשה הפוגה ולאחר מכן אמשיך בעלייה הרוחנית, הרי לבסוף יפסיד את הכל ואחריתו מי ישורנה כפי שאכן קרה לאדם הראשון.

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם". (ג.ל)

כתב הרשב"א בתשובה:

"ומה ששאל הרב אם נתברר שנבראו הנשמות ביום ראשון, כי כן נראה ממדרש "אחור וקדם צרתני" (בראשית רבה א') - דבר ברור הוא בדברי רז"ל שהנשמות כולן נבראו מאז, כמו שאמרו במסכת חגיגה (יב:) "ערבות שבו גנזי חיים וגנזי שלום ונשמות הצדיקים ורוחות ונשמות שעתידים להיבראות. וכן אמרו: "עד שיכלו כל הנשמות שבגוף".

"ומעצמו הוא מוכרח, כי הקב"ה אחר ששת ימי בראשית אינו בורא שום דבר מאין אלא פועל ועושה דבר מדבר, ואין בנשמות שום ענין שתתהויה ותמצאנה זו מזו. וזה טעם "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" - שאז נשלם הכל בכל צבא השמים והארץ, וזה טעם "אשר ברא א-להים לעשות" - שנתן כח בשרשים לעשות כמותן, ולא כדברי תועי רוח בינה שאומרים כי בכל יום ויום בורא נפשות לגופים בהולדם".

"הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". (ג.טו)

הראשונים פרשו, דאם האדם יתגבר על יצרו תחילה וראש, ולא יתן לו שום יד אפילו על דבר קל מאד, בזה יכניע היצה"ר, כי לא ימצא מקום לשלוט בו. וזהו "הוא ישופך ראש", שיבטלך כתותי מכתת מראש, שלא ישמע אפילו כחודה של מחט.

ודבר זה, כותב בספר דרך חיים למהר"ו, רמוז בפסוק "ואתה תשופנו עקב" - אם נלכד בדבר קל, תשופנו בסוף, כי מרעה אל רעה יצא.

"ויאמר קין אל הבל אחיו ויהיה בהיותם בשדה". (ד.ח)

הנה לא פרש בכתוב מה אמר לו.

וביאור בספר קול אליהו, דאיתא בדברי חז"ל (מד"ר כב. ח) דהבל היה גיבור יותר מקין, נמצא שאם היה קין רוצה לקום על הבל בדברי ריב להורגו, לא היה יכול לו, כי חלוש הוא ממנו, ואימתו מוטלת עליו. לכן מה עשה קין, הלך עמו ברמאות, וקרא אותו תמיד "אחיו", כדי

מן המעין

שלא ישמור את עצמו ממנו, ולא ירגיש בדבר.

וזהו "ויאמר קין אל הבל אחיו", ר"ל "אחיו" ברמאות, ועי"ז "ויהי בהיותם בשדה" מקום רחוק מאביהם ומאימם, "ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו".

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"וחושך על פני תהום". (א.א)

ירמוז על הגלות המר אשר אנו בו שקועים בתהום אשר אין לו סוף זה לנו אלף ותרע"א שנה, ולא די אורך הגלות אלא חשך שירמוז לב' דברים, הא' לשיעבוד העמים וכובד עול המסים עד כי חשך משחור תארם, זה רודה וזה מרדה, אשרי מי שלא ראה בפרט במערב שלנו. והב' הוא על היצר הרע אשר החשיך העולם, ובעונותינו רבו פריצי עמו ישראל והותר להם נבלות הפה ושבועת שוא ולשון הרע וגזל ומונעים מלעשות תשובה לשוב שבותם.

ולא יאמר אדם בראותו כל כך ירידת ישראל כל אורך הזמן כי חס ושלוש אבדה תקוה מבנים, לא כן הוא אלא ויאמר אלהים יהי אור, הוא אור הגאולה העתידה המופלא, ואומרו ויהי אור על דרך אומרים בתקוני הזוהר (תיקון כא) "ויהי רז" שאור בגימטריא רז, הכוונה שגזר ה' יתעלה שמו שאור זה של מלך המשיח לא יתגלה בעולם ויהיה סוד טמון אצלו כאומרם (שם) ללבי גליתי מליבא לפומא לא גליתי ואומרו ורוח אלהים וגו' אמרו במדרש זה רוחו של משיח, מרחפת על פני המים אין מים אלא תורה, על דרך אומרים בזוהר שלא יגאלו ישראל אלא בזכות התורה שנמשלה למים.

מסילות ישרים

מסילות לערכים ולמידות טובות

ביאור הדברים כפי שמפרש הרב "עץ יוסף", כי כל מה שיעשה לאביו ולאמו היא פרעון מה שגמלוהו בילדותו, וגידולו ולימודו. שמי שהוא פורע חוב, הוא עושה טוב לשמים ולבריות. אבל מצוה שאינה פריעת חוב, עושה טוב רק לשמים.

קוראים יקרים ונכבדים, יברככם ה'

שבת בראשית שאנו עומדים בה, שבת של התחדשות היא. שנה חדשה בפתח, עונה חדשה כבר ממשמשת ובאה עלינו, ואף סדר הקריאה בתורתנו הקדושה מתחדש.

וממשיך המדרש ומביא בשם רבי: כשם שמתן שכרה מרובה - כך עונשה מרובה. הדא הוא כתיב: "עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אים, יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר" (משלי ל', י"ז)

וכתב בספר חרדים, לרבי אליעזר אזכרי; מעשה שהיה בימיו באיש שהיה זן את אמו, אלא שהיתה בזויה בעיניו לאחר שנשאה לאיש אחר אחרי מות אביו. האיש הזה הלך דרך הים, ונהרג והושלך לים. חיפשוהו היהודים לקוברו, ומצאוהו על שפת הים ועין אחת מנוקרת שניקרוה העורבים, והתקיימו בו דברי הפסוק במשלי הנ"ל (ספר חרדים עמ' ע"ד).

ובמקום אחר, מביא המדרש על הפסוק "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי" (במדבר י"ז, ע"ח):

רעיון ההתחדשות מביא בכנפיו בשורה. כבר בראשית היותנו לעם, ניתנה לנו מצות ההתחדשות המיוחדת רק לעם הסגולה "החדש הזה לכם ראש חדשים". רוב אומות העולם מונין לחמה שאין בה התחדשות, וישראל מונין ללבנה שהיא מתמעטת, ומתגדלת, ואולם תמיד היא מתחדשת. התחדשותו של הירח סימן הוא לישראל שלא יכבה נרם לעולם, ועתידיים הם להתחדש ולחדש כנשר נעוריהם. החודש הזה לכם - ההתחדשות הזו היא תקפכם ותפארתכם לעד.

"רבי יודן אומר: כנגד האבות והאמהות הקריב נשיא נפתלי. למה כך? לפי שנפתלי כיבד את אביו יותר מדי, שהיה אביו שולחו לכל מקום שירצה והיה מכריז במשלחתו ומוצא קורת רוח ממנו והיו אמריו נעימים עליו ולכן ברכו אביו ב"אילה שלוחה", שהיה רץ במשלחתו כאיל, ולכן ברכו ב"אמרי שפר" על שהיו אמריו שפרים. ולכן זכה נפתלי שעשה הקב"ה נקמה בסיסרא על ידי ברק, שהיה מקדש נפתלי, ולפי שנפתלי היה זהיר בכבוד אבותיו, לפיכך נשיא נפתלי למד מאבי אביו ואחז את דרכו, והקריב על סדר אבותיו ואמותיו של נפתלי (במדבר רבה י"ד, כ"ג).

הליכות חיים

הלכות ומנהגים במצות כיבוד ההורים

על מצות כיבוד אב ואם אין מברכים.

הטעם שאין מברכים על מצוות כיבוד הורים, הוא מפני חומרתה, לא קבעו בה ברכה. כי האם חושב שקיים מצוות כיבוד, ולפי האמת לא הגיע לחצי שיעור דאורייתא, כי לא כל אדם זוכה לצאת ידי חובת חומר מצווה זו. ("שדי חמד")

בן חכם ישמה אב

מלבד ההתעוררות והחיזוק שיש לנו ללמוד ב"עשה טוב", יש להתבונן מאידך גיסא על ה"סוד מרע" ולהתרחק מכל נימא של הנהגה שאין בה משום כבוד אב ואם. כך מלמדנו להשכיל רבינו בעל ה"פלא יועץ" זיע"א:

בפתחה של שנה חדשה, מחדשים אנו בסיעתא דשמיא שני מדורים חדשים עבור ציבור הקוראים הנכבד: נשתדל בעזה"י, מידי שבוע בשבוע, להאיר ולהטעים את חוט השני המקשר בין קריאת הפרשה להפטרות השבוע. נאיר ונעמיק במגוון של ערכים ומצוות שבין אדם לחבירו, עם הצצה לעולמם של רבותינו גדולי התורה ארזי הלבנון, שממיהם אנו שותים.

מדור זה, יוקדש מבראשיתו לחיזוק מצות "כבד את אביך ואת אמך", מצוה

חמורה שמתן שכרה נעוץ בצידה. מצוה כה חשובה, שלכל אחד ואחד מאיתנו ישנה שאיפה להתחזק ולהשתפר בה ובקיומה. אז הנה כולנו יחד, מתחדשים ומתחזקים בראשית השנה, בקיום המצוות שבין אדם לחבירו, בינינו לבין הורינו ולאבינו שבשמים.

"ויש בנים משחיתים שמזלזלים בכבודם ומצערים אותם צער הנפש. או להם לבנים שכך גורמים לאביהם, אויה להם, אהא עליהם, אוי להם מיום הדין כי על הכל יביא אלוקים במשפט".

כאן המקום גם להודות ולברך את הקוראים שנותנים ביטוי לתחושותיהם על הנכתב כאן, הערות מחכימות והארות מופלאות המעשירות את הציבור הרחב קוראי העלון בכל אחר ואתר.

עושה טוב לשמים ולבריות

שתי מצוות, גילה לנו הקב"ה את מתן שכון, קלה שבקלות וחמורה שבחמורות. כך שנה רבי שמעון בן יוחאי במדרש; קלה שבקלות - "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים". חמורה שבחמורות - "כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך". והרי הן שוין במתן שכון בעולם הזה. ומה אם דבר שהוא פריעת חוב כתיב בו אריכות ימים, דבר שהוא חסרון כיס וחסרון נפשות על אחת כמה וכמה.

"וכל אדם חייב לעשות, אשר בכוחו לעשות, בכל כוחו ולא יאבד עצמו לדעת כי אף שאמרו "אב שמחל על כבודו - כבודו מחול" (קידושין ל"ב, א'), מכל מקום נענש בדיני שמים. צא ולמד מאבינו הזקן יעקב ע"ה, מאי סליק ביה על כ"ב שנים שלא שימש את אביו (מגילה י"ז, א'). ויוסף הצדיק נתקצרו שנותיו על ששמע שהיו אומרים לו אחיו, "עבדך אבינו" ושתק (סוטה י"ג, ב'). ומה גם (שאף אם האב מוחל על כבודו) בזיונו וצערו אינו מחול, דצערא דגופא לא ניתן למחול".

"הנה כי כן, בחורי חמד, בני ישראל הכשרים, תנו לאלוהיכם כבוד והזהרו בכבוד אביכם ואמכם ולא תסורו מן הדבר אשר יצו אתכם ימין ושמאל".

"וראוי לבן חכם שישמה אב ויתאווה שיצונו דבר כדי לעשותו. ואף אם מכביד עולו עליו, עול יסבול ולא יבול, ולא יאחר מלעשות ככל היוצא מפיו שמא יקדמו אחר. וכל מגמת הבן המשכיל יהיה לידע רצון אביו כדי לעשותו ולעשות נחת רוח לאביו שבשמים".